

S. Nėries eilėraščio „Diemedžiu žydėsiu” analizė ir interpretacija

Diemedžiu žydėsiu

Ir vienąkart, pavasari,
Tu vėl atjosi drąsiai, -
O mylimas pavasari,
Manęs jau neberasi - -

Sulaikęs juodbėrį staiga,
Į žemę pažiūrėsi:
Ir žemė taps žiedais marga...
Aš diemedžiu žydėsiu - -
(1936)

Salomėja Nėris – XX-ojo amžiaus neoromantikė, lyrikė, eilėraščių ir poemų kūrėja. Išleido šešis rinkinius, kuriuose išsakomi asmeniškam sielos gyvenimui svarbūs dalykai. Vienas iš šių rinkinių yra „Diemedžiu žydėsiu”, išleistas 1938 metais. Tai brandžiausias poetės rinkinys - už jį gauta Valstybės premija. Jame vaizduojamas jau pasikeitęs poetinis pasaulėvaizdis ir lyrinio subjekto išgyvenimas. Jame grįžtama prie lyriškumo, tik šįkart poetė meilės eilėraščių dramatinizavo. Jaunystės džiaugsmus ir nuoskaudas pakeitė ramybė ir supratimas. Dominuojanti tema - žmogaus laikinumas ir amžinas ryšys su žeme. Vienas iš tokių eilėraščių yra „Diemedžiu žydėsiu”, kurio pagrindinė tema – žmogaus ir gamtos vienybė, meilės atsisakymas dėl amžinybės.

Eilėraščio pavadinimas sutampa su rinkinio pavadinimu. Galima spėti, kad S. Nėris pasirinko šį medį ne dėl jo paskirties (jis yra plačiai vartojamas liaudies medicinoje) ar išvaizdos (eilėraštyje kalbama apie pavasarį, o diemedis žydi rudenį, ir gyvena apie 26 metus) bet dėl pavadinimo, nes Diemedžio sinonimas yra Dievmedis, t.y., Dievo medis. Poetė pasirinko šį nediduką medį greičiausiai dėl to, kad labiau pabrėžtų žmogaus susiliejamą su dievybe, su tuo, kas yra amžina. Poetės lyrika – daininga ir melodinga, vartojami ryškūs tautosakos ženklai ir motyvai, primenantys liaudies dainą:

Ir vienąkart, pavasari,
Tu vėl atjosi drąsiai
Pavasaris lyg jaunuolis (amžinas gamtos atsinaujinimas) atjoja juodbėriu pas mergele.
Bernelis yra stebukladaris - nuo jo žvilgsnio pražysta žemė. Ir ta, pas kurią atjoja mylimas, stebuklui paklūsta - tik margame žemės žydėjime diemedžio žiedai maži, neryškūs. Dramatiška žmogaus lemtis:

Sulaikęs juodbėrį staiga,
Į žemę pažiūrėsi;
Aš diemedžiu žydėsiu - -

Lyrinis subjektas susitapatinęs su gamta. S. Nėries eilėraščiai turi šiek tiek simbolistinės kūrybos bruožų: gyvenimas žemėje - tik akimirka amžinybėje. Poetė vaizduoja mirtį kaip gyvybės susiliejamą su gamta, kad pratęstų žmogaus dienas augalo žydėjime. Tai primena lietuvių tautosakinius motyvus, kuriuose dažnai kalbama apie po mirties žmogaus sielos persikėlimą į augalus.

Nuo pat mažens S. Nėris mėgo gamtą, ypač gėles, žinojo jų vardus. Jei kas nuskindavo žiedą, ji gaudžiai verkdavusi. Žydėjimas poetei buvo pats įstabiausias gamtos veiksmas - ne tik džiuginantis, bet ir sukrečiantis. Žydėjimas daug kur įprasminas: “Kaip žydėjimas vyšnios...”,

“Alyvos” taip pat ir šiame eilėraštyje:

Ir žemė taps žiedais marga...

Aš diemedžiu žydėsiu - -

Kodėl būtent žydintis medis? Žiedas labiausiai atitinka žmogaus būtį – gyvenimas gražus, „nuvystantis”, kaip gėlė. S. Nėriai pasaulio arba gyvybės medis yra žydintis.

Lyrinis subjektas kalba esamuoju laiku apie ateitį - apie pavasarį, kuris gal dar ateis.

Vartojama labai neįprasta skyryba:

Manęs jau neberasi - -;

Aš diemedžiu žydėsiu - -

Dvigubi brūkšniai yra vartojami, kad labiau pabrėžtų eilėraščio esmę. Atjojus berneliui, nebebus mergelės - ji diemedžiu žydės.

Veiksmo vieta yra laukas, o erdvės centras – žemė, kurioje tęsia gyvenimą ji, pasirinkusi amžinybę vietoje meilės:

Aš diemedžiu žydėsiu - -

Taip yra poetizuojamas troškimas grožio ir laimės. Lyrinis subjektas yra artimas poetei, jos idėjoms, kad laimingai galima tapti tik mylint: „Gyventi verta tik dėl meilės.” (48 psl.)

Meilės motyvas yra dramatiškas ir skausmingas. S. Nėries manymu, meilės jausmą reikia laikyti svarbiausiu, vieninteliu, gyventi verta tik dėl meilės. Šiame eilėraštyje atskleidžiamas poetės kategoriškumas: arba meilė, arba mirtis – trečio kelio nėra. Lyrinis subjektas pasirenka mirtį, siedamas ją su amžinybe. (48 psl.)

„Kai myliu, visuomet galvoju apie mirtį ir neramybę”, (1935.XI.24) Tokiais poetės žodžiais galima būtų paaiškinti lyrinio subjekto pasirinkimą mirti, o ne mylėti.

Rinkinyje „Diemedžiu žydėsiu“ gilesnis įsiklausymas į žmogų ir gamtą iškėlė amžinąjį gyvenimą ir mirties klausimą. Poetė puikiai suderina žmogaus gyvenimo dramatiškumą, paguosdama tuo, kad nelaimė, mirtimi nesibaigia – mirtis tik pratęsimas gyvenimo, tik kitoje erdvėje.

Salomėja Nėris pabrėžia žmogaus laikinumą (gyvybės ratas yra amžinas, o žmogaus gyvenimas – tik akimirka), tuo pamokydama kiekvieną (įskaitant ir mane), kad gyvenimas nėra žaidimas, kiekviena jo akimirka lyg dovana, kurią reikia branginti ir kad reikia džiaugtis kiekviena jo diena.